

PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

- odbor pamiatkových území -

Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava

NÁVRH NA VYHLÁSENIE OCHRANNÉHO PÁSMA NEHNUTEĽNÝCH NÁRODNÝCH KULTÚRNYCH PAMIATOK

Kaštieľ

č. ÚZPF 182/0

Kostol

č. ÚZPF 183/0

Socha na podstavci

č. ÚZPF 184/0

Hertník, okr. Bardejov

PÚ-10/350-1/1077/BAK

Spracovateľ: Mgr. Dagmara Baroková

Zeleň: Ing. Natália Foltinovičová, PhD.

Spolupráca: Ing. Emília Grešová

Jún 2010

Obsah

1. Údaje o spracovaní návrhu.....	3
1. 1. Podnet, na základe ktorého bol návrh spracovaný.....	3
2. Údaje o národných kultúrnych pamiatkach.....	3
2. 1. Kaštieľ.....	3
2. 2. Kostol.....	4
2. 3. Socha na stĺpe.....	4
3. Odôvodnenie účelu a cieľ a vymedzenia územia ochranného pásma.....	5
4. Vymedzenie územia navrhovaného ochranného pásma.....	5
4. 1. Mapový podklad.....	5
4. 2. Opis priebehu hranice ochranného pásma.....	5
4. 3. Súpis parciel územia ochranného pásma.....	6
4. 4. Súpis parciel kultúrnych pamiatok.....	6
5. Charakteristika územia navrhovaného ochranného pásma.....	6
5. 1. História obce.....	6-7
5. 2. Stavebný vývoj a urbanizmus obce.....	7-9
5. 3. Stav zelene v navrhovanom ochrannom pásme.....	9-10
5. 4. Definované chránené pohľady.....	10-11
6. Národné kultúrne pamiatky.....	11
6. 1. Kaštieľ.....	11
6. 2. Kostol sv. Kataríny Alexandrijskej.....	11-12
6. 3. Socha sv. Antona Paduánskeho na podstavci.....	12-13
7. Vymedzenie podmienok ochrany na území navrhovaného ochranného pásma.....	13
7. 1. Všeobecné východiská.....	13
7. 2. Podmienky ochrany v ochrannom pásme.....	14-15
8. Úprava vzťahov k iným chráneným územiám a ochranným pásmam podľa osobitných predpisov.....	16
9. Zoznam objektov navrhnutých na rozšírenie objektovej skladby kultúrnej pamiatky Kaštieľ č. ÚZPF 182/2.....	16
10. Bibliografia.....	17
11. Dokumentácia a pramene.....	17-18
12. Zoznam príloh.....	18
12. 1. Zoznam fotografických príloh.....	18-19
12. 2. Zoznam grafických príloh.....	20

1. Údaje o spracovaní návrhu

1. 1. Podnet, na základe ktorého bol návrh spracovaný

Predkladaný Návrh na vyhlásenie ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok Kaštieľ č. ÚZPF 182/0, Kostol č. ÚZPF 183/0 a Socha na podstavci č. ÚZPF 184/10 v Hertníku, okres Bardejov (ďalej "Návrh na vyhlásenie"), vypracoval Pamiatkový úrad Slovenskej republiky z podnetu Krajského pamiatkového úradu Prešov zo dňa 22. 8. 2007, č. listu PO-07/2183-02/7376/Gr, po miestnej ohliadke v septembri 2009.

Návrh na vyhlásenie je vypracovaný v súlade s § 27 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 49/2002 Z. z.“), keďže vytvára predpoklad na lepšie zabezpečenie základnej ochrany kultúrnej pamiatky, najmä na trvalé udržiavanie dobrého stavu prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Návrh na vyhlásenie je v súlade Ústavou Slovenskej republiky čl. 44, Dohovorom o ochrane architektonického dedičstva Európy č. 369/2001 Z. z. a s Deklaráciou Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva (Uznesenie č. 91/2001) Z. z.

Návrh na vyhlásenie je podnetom, na základe ktorého sa začína správne konanie vo veci vyhlásenia ochranného pásma v zmysle zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov. Podľa § 18 ods. 2 a § 44 ods. 4 zákona č. 49/2002 Z. z. správnym orgánom v konaní je Pamiatkový úrad Slovenskej republiky.

2. Údaje o národných kultúrnych pamiatkach

Kraj:	Prešovský
Okres:	Bardejov
Obec:	Hertník
Katastrálne územie:	Hertník

2. 1. Kaštieľ

Unifikovaný názov NhNKP:	Kaštieľ
Bližšie určenie:	Kaštieľ
Číslo ÚZPF:	182/0
Vyhlásenie za NKP:	SKK ONV Bardejov 183/63, dňa 7. 3. 1963
Súp. č.:	85
Parcelné číslo:	93
Vlastník:	Slovenská republika
Správca:	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

2. 2. Kostol

Unifikovaný názov NhNKP:	Kostol
Bližšie určenie:	Rímskokatolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej
Číslo ÚZPF:	183/0
Vyhlásenie za NKP:	SKK ONV Bardejov 183/63, dňa 7. 3. 1963
Súp. č.:	89
Parcelné číslo:	1/2
Vlastník:	Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Hertník
Správca:	Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Hertník

2. 3. Socha na podstavci

Unifikovaný názov NhNKP:	Socha na podstavci
Bližšie určenie:	sv. Anton Paduánsky
Číslo ÚZPF:	184/0
Vyhlásenie za NKP:	SKK ONV Bardejov 183/63, dňa 7. 3. 1963
Súp. č.:	85
Parcelné číslo:	93
Vlastník:	Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Hertník
Správca:	Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Hertník

3. Odôvodnenie účelu a cieľa vymedzenia územia ochranného pásma

Vyhlásenie ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (ďalej len „kultúrna pamiatka“) Kaštieľ, Kostol a Socha na podstavci v obci Hertník nadväzuje na zákonom stanovenú požiadavku na zabezpečenie účinnej ochrany prostredia kultúrnych. Účelom vyhlásenia ochranného pásma je vytvorenie vhodného nástroja pre zabezpečenie pamiatkovej ochrany prostredia kultúrnych pamiatok, ktoré ich bezprostredne obklopuje a podieľa sa na spoluvytváraní ich pamiatkových hodnôt a na ich postavení a pôsobení v urbanizme obce.

Cieľom vyhlásenia ochranného pásma je stanovenie podmienok na zachovanie a ochranu kultúrno-historických, urbanistických, architektonických, výtvarných hodnôt a prípadných archeologických nálezov v prostredí kultúrnych pamiatok. Ochranné pásmo zabezpečuje usmerný rozvoj tohto prostredia pre optimálnu prezentáciu kultúrnych pamiatok.

Prostredie zahrnuté do ochranného pásma Kaštieľa, Kostola a Sochy na podstavci je vnímateľné spolu s kultúrnymi pamiatkami predovšetkým z východu. Vyhlásenie ochranného pásma je zamerané na ochranu prostredia kultúrnych pamiatok a ich pamiatkových hodnôt, ktoré súvisia najmä s ich urbanistickou kvalitou - situovanie v terénnej konfigurácii a v zástavbe, dominantné postavenie v zástavbe i v širšom krajinnom prostredí. Činnosti v tomto prostredí bude potrebné usmerňovať tak, aby sa vylúčil, alebo obmedzil negatívny vplyv voči kultúrnym pamiatkam a ich pamiatkovým hodnotám.

4. Vymedzenie územia navrhovaného ochranného pásma

4. 1. Mapový podklad

Vektorová katastrálna mapa katastrálneho územia Hertník, vyhotovená Správou katastra Bardejov dňa 16. 10. 2009. Súpis parciel bol aktualizovaný podľa katastrálneho portálu (www.katasterportal.sk) dňa 27. 8. 2010.

4. 2. Opis priebehu hranice ochranného pásma

Východiskový bod hranice ochranného pásma sa nachádza v západnej časti územia ochranného pásma v severozápadnom rohu parcely č. 93 (v mieste dotyku s parcelami č. 91/1 a 1040/1). Hranica ochranného pásma vychádza z určeného bodu východným a juhovýchodným smerom po severných až severovýchodných hraniciach parciel č. 93, 1041, 120, 1041, 3, 6/7, 6/1, 5/1, až po východný roh parcely č. 6/1, odkiaľ sa hranica ochranného pásma odkláňa smerom na juh. Od tohto bodu pokračuje hranica ochranného pásma po východnej hranici parciel č. 6/1, 7/1 a 10, pričom sleduje zalamovanie parcely č. 10 smerom na západ, až po južný roh parcely č. 7/1 (v mieste v dotyku s parcelami č. 1044 a 10). Odtiaľ hranica ochranného pásma pokračuje smerom na severozápad a opisuje juhozápadnú hranicu parcely č. 7/1, až po jej západný roh, odkiaľ sa zalamuje smerom na severovýchod, pričom opisuje hranicu parcely 7/7 kým sa nestretne s južným rohom parcely č. 98. V tomto bode sa hranica ochranného pásma zalamuje smerom na západ a súčasne opisuje južné hranice parciel č. 98 a 99 až po západný roh parcely č. 99. Odtiaľ sa odkláňa smerom na a pritom sleduje západné hranice parciel č. 99, 96, 95, 92/2, 92/1 a 91/1, až kým sa nedostane do miesta určeného ako východiskový bod.

4. 3. Súpis parciel územia ochranného pásma

1/1, 1/2, 1/3, 2, 3, 4, 5/1, 5/2, 5/3, 6/1, 6/2, 6/3, 6/4, 6/5, 6/6, 6/7, 7/1, 7/2, 7/3, 7/4, 7/5, 7/6, 7/7, 7/8, 7/9, 8, 9, 10, 91/1, 91/2, 92/1, 92/2, 92/3, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 1041 (cesta).

4. 4. Súpis parciel kultúrnych pamiatok

1/2 (socha), 93 (kaštieľ), 120.

5. Charakteristika územia navrhovaného ochranného pásma

5. 1. História obce

Ochranné pásmo sa navrhuje vyhlásiť pre kultúrne pamiatky Kaštieľ, Kostol a Sochu na podstavci v obci Hertník. Územie navrhovaného ochranného pásma sa nachádza v centrálnej časti obce Hertník. Obec sa nachádza v šarišskom regióne v severozápadnej časti Bartošovskej kotliny, na úpätí Čergova, v doline potoka Patevník¹.

Najstaršia písomná zmienka o obci Herkenecht pochádza z roku 1351. V tom čase bol, už na existujúcom panstve Kobyly – slovenskej osady, ktorú získali šľachtici z Perína donáciou od uhorského kráľa Karola Róberta v roku 1319, na nemeckom práve založený aj Hertník. Začiatkom štyridsiatych rokov 15. storočia sa novým majiteľom obce stalo slobodné kráľovské mesto Bardejov. Začiatkom 16. storočia časť obce patrila rodine Toryských, táto časť im bola však v roku 1552 odobratá, a časť patrila Jánovi Zápoľskému. V roku 1527 Ferdinand I. Habsburský odobral Jánovi Zápoľskému Hertník a ďalšie obce na bartošovskom majetku a daroval ich svojmu komorníkovi, bardejovskému mešťanostovi Bernardovi Baranovi, ktorý ich v roku 1529 vrátil mestu Bardejov.² V roku 1553 získal Hertnícke panstvo ako donáciu za vojenské zásluhy Šimon Forgáč^{3 4}, ktorý bol príslušník rodu Forgáčovcov z Jelenca – Gýmeša. Koncom 16. storočia bol Hertník najväčšou dedinou v okolí s prevažne poddanským obyvateľstvom. V roku 1603 zemepán Žigmund II. Forgáč⁵ prestúpil na katolícku vieru a v roku 1607 začína so stavbou katolíckeho kamenného chrámu namiesto dreveného. Stavovské povstania v 17. a na začiatku 18. storočia zasiahli veľmi nepriaznivo do života obyvateľov Hertníka. V roku 1679 Hertník vypálili kurucké oddiely Imricha Tökölyho.⁶ V deväťdesiatych rokoch 17. storočia bola obec pridelená do zálohy Františka Klobušického.⁷ Významným reformným krokom bola

¹ *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I.*, s. 413.

² Dostupné na internete: www.saris.eu.sk

³ *Slovenský biografický slovník, II. zväzok, E-J*, s. 110.

⁴ Šimon Forgáč (*1526 – † 24. 9. 1598 Hertník) bol účastník bitiek s Turkami a sedmohradskými kniežatami a vypracoval sa medzi najvyšších vojenských hodnostárov krajiny. Za vojenské zásluhy dostal donácie v rôznych častiach krajiny. Podporoval reformáciu, čím sa dostával do sporu s rím.-kat. cirkvou a jej prostredníctvom i s dvorom. V roku 1560 bol povýšený na baróna.

⁵ Žigmund Forgáč (asi 1557 – 30. 6. 1621 Trnava) bol krajinský hodnostár. Otec Šimon Forgáč, brat František, tretia manželka Katarína, rodená Pálfyová. V roku 1583 bol panoš Štefana Bátoriho, 1592-1621 novohradský, 1612-21 aj szabolcský a 1614-21 šarišský župan, 1599 skutočný tajný radca, 1604 hlavný kráľovský pohárnik, 1606 a 1610 krajinský sudca, 1608 taverník, 1609 hornouhorský hlavný kapitán, 1618-21 palatín. Pôvodne evanjelik, v roku 1603 konvertoval na katolícku vieru. Popredný uhorský magnát, 1612 znovu vystaval jedno z rodových sídiel hrad Halič.

⁶ Dostupné na internete: www.saris.eu.sk.

⁷ *Kaštieľ Hertník – Podrobný výskum a program pamiatkových úprav.*

urbárska regulácia a zrušenie nevoľníctva. Už v roku 1863 fungoval v Hertníku parný stroj, ktorý poháňal pílu.⁸

5. 2. Urbanistický a stavebný vývoj na území ochranného pásma

Obec Hertník sa vyvíjala popri Veskom potoku s radovou zástavbou s prevahou drevených obydlí a hospodárskych budov⁹.

V centrálnej časti obce na vyvýšenom mieste vznikol v druhej polovici 16. storočia opevnený hrad obklopený valmi a priekopami. Z juhovýchodu sa rozprestierala "panská záhrada", ktorá vznikla pravdepodobne na začiatku 19. storočia, kedy hrad nemal obrannú funkciu. "Panská záhrada" mala charakter rozvoľneného parku.

Východne oproti hradu vzniká v rokoch 1607-1612 nový kamenný kostol, v blízkosti pôvodného dreveného. V priestore medzi kostolom a hradom bola v druhej polovici 18. storočia osadená socha sv. Antona Paduánskeho.

Kultúrne pamiatky sa nachádzajú pri hlavnej komunikácii na vyvýšenom mieste. Areál kaštieľa uzatvára opevnenie približne obdĺžnikového pôdorysu, ktoré zatiaľ nie je pamiatkovo chránené, je však súčasťou pamiatkových hodnôt kaštieľa a tvorí jeho historickú a logickú súčasť, preto bol dňa 24. 9. 2009 listom č. PÚ-09/1258-2/5841/BAK podaný podnet na Krajský pamiatkový úrad v Prešove na spracovanie návrhu na vyhlásenie opevnenia za súčasť objektovej skladby kultúrnej pamiatky Kaštieľa.

Opevnenie vymedzuje areál kaštieľa približne v tvare obdĺžnika. Pozostáva z kamenného hradbového múru s hospodárskymi budovami, dvoma baštami a vstupnou bránovou vežou. Vo východnej časti je múr prerušený novodobou bránou pre vstup zásobovania. Hospodárske budovy predstavujú sčasti pôvodné a novodobé stavby pristavané k vnútornej strane hradbového múru v jeho severnej a východnej časti. Hradbový múr je v týchto častiach nadstavaný (približne do dvojnásobku pôvodnej výšky) do výšky pultovej strechy hospodárskych budov, ktorá sa zvažuje smerom dovnútra areálu kaštieľa.¹⁰ Z vonkajšej strany múru sú nepravidelne rozmiestnené okenné otvory a v časti podkrovia v dvoch radoch pravidelne rozmiestnené imitácie strielní. Východnú časť tvorí v strede vstupná jednoposchodová renesančná bránová veža, ktorá vznikala súčasne s výstavbou hradu. Veža mierne vystupuje svojou hmotou z vonkajšej línie opevnenia, v dvorovej časti lícuje s hospodárskou zástavbou. Podjazd do nádvorja je zaklenutý valenou klenbou s lunetami a štukovými hrebienkami, ktoré boli uplatnené ako výzdoba vo vrchole klenby vo forme štvorcového sieťovania. V súčasnosti¹¹ je klenba omietnutá nahladko bez hrebienkov. Rovnaký typ klenby je uplatnený vo vstupnej hale Kaštieľa. V južnej stene podjazdu, v časti kde veža vystupuje z vonkajšej línie opevnenia, je kľúčová strieľňa. V strednej časti steny je nižšie osadený zamurovaný renesančný portál s profilovanou nadpražnou rímsovou. Vstupná brána veže je rámovaná sekundárne vsadeným¹² kamenným portálom s výzdobou roziet. V západnej stene podjazdu, oproti kľúčovej strielni, je nika s pôvodne kľúčovou strieľňou, dnes malé obdĺžnikové okienko. Fasáda vstupnej veže mala v prízemí kvádrovanie a v poschodí lizénové rámce.¹³

Koncom 17. storočia bolo opevnenie stavebne upravené a k voľným hradbovým múrom bol pristavaný, v časti bránovej veže a naviazaní na severnú časť opevnenia,

⁸ Dostupné na internete: www.saris.eu.sk.

⁹ Podľa katastrálnej mapy z roku 1869.

¹⁰ Pôvodné časti hospodárskych budov mali sedlové strechy.

¹¹ Po poslednej rekonštrukcii v roku 1991.

¹² Do priestoru podjazdu je za ním vytvorená rozširujúca sa špaleta a segmentový záklenok.

¹³ *Kaštieľ Hertník – Podrobný výskum a program pamiatkových úprav.*

prízemný objekt využívaný ako hospodárske priestory a byty pre služobníctvo.¹⁴ Neskôr boli realizované aj prístavby menších hospodárskych objektov k južnému a západnému hradbovému múru, ktoré boli pravdepodobne zničené počas 2. svetovej vojny. V niektorých miestnostiach sú zachované valené klenby s lunetami a v súčasnosti sú v nadväznosti na tieto objekty pristavané ďalšie nové budovy¹⁵ s pultovými strechami s vikiermi na celom objekte. V severnej časti siahajú až po západný hradbový múr (práčovňa a plynová kotolňa) a vo východnej časti boli predĺžené o garáž a márnicu. Voľný hradbový múr v západnej, južnej a východnej časti je kamenný, omietnutý (v omietke je nepravidelne viditeľný kameň) a krytý pultovou striedkou s keramikou krytinou.

Systém fortifikácie bol na severnej, západnej a južnej strane doplnený baštami¹⁶. Do súčasnosti sa zachovala len severná bašta štvorcového pôdorysu so stanovou strechou. Pôdorys južnej veže naznačuje priebeh hradbového múru v tvare polkruhu. V roku 1975 bola ešte pozdĺž južnej a západnej línie opevnenia zachovaná priekopa a val, ktoré sú dnes v tejto časti zlikvidované individuálnou bytovou výstavbou. Na severnej a východnej strane bola priekopa zrušená verejnou komunikáciou.

V rámci ohradeného areálu kaštieľa sa od rekonštrukcie v deväťdesiatych rokoch 20. storočia realizovali viaceré stavby. Pozdĺž nezastavanej časti východného hradbového múru je nízka prístrešok na skladovanie kontajnerov a rôzneho náradia. V južnej časti areálu je umiestnený prístrešok kruhového pôdorysu, ktorý slúži pre účely hipoterapie pre klientov integračného zariadenia KORGYM (domov sociálnych služieb pre mentálne a telesne postihnutých), pre ktorých je kaštieľ s opevneným areálom adaptovaný. Súčasťou areálu je aj viacúčelové ihrisko (v juhozápadnom rohu) s umelým povrchom a skleníky (v západnej časti areálu) dopĺňajúce hospodárske zázemie. Asanovanú nadzemnú časť západného krídla kaštieľa, v západnej časti areálu, naznačuje zastrešenie vstupov do podzemných častí tohto krídla v tvare písmena "L".

V západnej časti územia navrhovaného ochranného pásma, pozdĺž vonkajšej strany západného hradbového múru je realizovaná prízemná a jednoposchodová individuálna bytová výstavba, drevenica zo začiatku 20. storočia a garáž (parcely č. 91/1, 91/2, 92/2, 92/3, 95, 96 a 97). Svojou hmotou z časti alebo úplne zakrývajú pohľady na kultúrne pamiatky. Z časti sa tieto pohľady otvárajú najmä v prielukách medzi jednotlivými stavbami, preto je potrebné zachovať súčasnú mieru zastavanosti v tejto časti územia ochranného pásma. Ostatné pozemky sú využívané ako ovocné sady a záhrady (parcely č. 98 a 99).

V severnej časti územia navrhovaného ochranného pásma sa na parcele č. 120 nachádza socha sv. Antona Paduánskeho, obklopená plochou s malou sadovníckou úpravou. Kostol a farská budova (parcely č. 113) sú prístupné komunikáciami zo severu a východu od hlavnej komunikácie. Smerom na sever od kostola je na trávniku postavený drevený kríž, pripomínajúci misie v obci v roku 1940. Kamenný kríž na podstavci z roku 1979 premiestnili počas rekonštrukcie chodníkov pred vstupom do kostola na južnú stranu.

Východne od kostola sa nachádza jednoposchodová budova domu dôchodcov (parcely č. 3) a ďalej zástavba z druhej polovice 20. storočia (hospodárske stavby, parcely č. 5/3, a rodinný dom, parcely č. 5/2).

Podstatnú časť územia navrhovaného ochranného pásma tvoria plochy využívané ako záhrady, ovocné sady. Takmer polovica územia (juhozápadná až juhovýchodná časť) zahŕňa v sebe pôvodnú plochu "panskej záhrady", uprostred s vybudovaným futbalovým

¹⁴ *Kaštieľ Hertník – Podrobný výskum a program pamiatkových úprav.*

¹⁵ Postavené počas rekonštrukcie na začiatku 90. rokov 20. storočia.

¹⁶ Západná veža je zbúraná, ale je zachytená na historickej katastrálnej mape z roku 1869 a na fotografiách z roku 1931, uložených v archíve Pamiatkového úradu SR v Bratislave.

ihriskom, na mieste niekdajšieho rybníka¹⁷. Cez jeho výpust z východnej strany sa dnes vstupuje na ihrisko, ktoré má zo severnej strany tribúnu a z južnej strany budovu pre hráčov. Na katastrálnej mape z roku 1869 je juhovýchodne od opevneného areálu kaštieľa čitateľná prírodne - krajinársky komponovaná úprava ohradená múrom, s romantizujúcimi prvkami. Táto úprava "panskej záhrady" pochádza pravdepodobne z druhej polovice 19. storočia. Západovýchodným smerom pretína prírodne - krajinársku úpravu potok. Severná časť popisovanej plochy mala komunikačnú sieť riešenú v priamych líniách, slúžila zrejme ako ovocný sad (štepnicia) spestrená výsadbami okrasných rastlín lemujúcich chodníky. Južná časť parku mala rozvoľnený charakter, mohla slúžiť aj ako zvernica, na čo by poukazovali stavby zakreslené v mapovom podklade. Komunikácie mali v tejto časti obslužný charakter, viedli po obvode parku a jedna z nich križovala centrálnu časť daného priestoru. Na mapovom podklade sú identifikovateľné dva drevené mosty cez potok, drevená studňa, pustovňa, ďalšie rôzne drobné stavby a viacero stavebných objektov väčšieho rozsahu, ktoré plnili zrejme aj hospodársku funkciu. Komunikácie boli lemované výsadbami drevín, v parku sa striedali voľné priestranstvá lúčnych porastov so skupinami listnatých a ihličnatých stromov. Park uzatváral po obvode porast drevín.

Pri južnej hranici navrhovaného ochranného pásma sú na ploche "panskej záhrady" postavené murované garáže (parcely č. 7/2, 7/3, 7/4, 7/5, 7/6, 7/8, 7/9).

5. 3. Stav zelene v navrhovanom ochrannom pásme

Zeleň v navrhovanom ochrannom pásme tvorí sadovnícka úprava nádvorcia kaštieľa, voľne prístupné verejné priestranstvá, a v menšej miere plochy záhrad pri individuálnej zástavbe rodinných domov.

Najbližšie okolie samotného kaštieľa, vymedzené opevnením, je prispôsobené súčasnému spôsobu využívania objektu. Jedinou soliternou drevinou, ktorá sa zrejme zachovala ako relikv úpravy okolo studne východne od kaštieľa, je torzo lipy (*Tilia sp.*). Strom je v zlom zdravotnom stave, má orezané kostrové konáre, dutiny, z kmeňa vyrastajú výmladky. V jeho blízkosti je novovysadená lipa, ktorá by v budúcnosti mala tento strom nahradiť. Vo výsadbách drevín v areáli kaštieľa prevládajú ihličnaté druhy (smrek pichľavý - *Picea pungens* 'Argentea', tuja západná - *Thuja occidentalis*, smrek obyčajný - *Picea abies*, borovica čierna - *Pinus nigra*). Smrek obyčajný (*Picea abies*) je využitý aj ako drevina tvoriaca tvarované živé ploty sprevádzajúce niektoré časti komunikácií a lemuje aj kruhovitý prístrešok. Výsadby majú novodobý pôvod, boli realizované bez zrejme kompozičného zámeru. Súčasťou sadovníckych úprav je odpočívadlo oblúkového pôdorysu s lavičkami situované východne od kaštieľa. Priestor pôvodnej flankovacej veže je využívaný ako odpočívadlo, kde na sedenie slúžia narezané kmene stromov. Pred vstupnou bránou do areálu kaštieľa (z juhu) je vysadená vzrastlá lipa malolistá (*Tilia cordata*). Drevina je vyvetvená, z kmeňa vyrastajú výmladky.

Z pôvodnej úpravy prírodne - krajinárskeho parku južne od areálu kaštieľa sa zachovalo iba torzo v podobe porastov drevín a iných historických stôp čitateľných v teréne (terénne modelácie, druhové a hmotové zloženie porastov). V centrálnej časti parku bolo vybudované v päťdesiatych rokoch 20. storočia futbalové ihrisko. Obvodový plášť parku je tvorený pomerne kompaktným porastom drevín, ktoré pochádzajú zrejme z obdobia založenia úprav. V poraste je dominantnou drevinou dub zimný (*Quercus petraea*), ďalším rodom, zastúpeným v porastoch vo väčšej miere je lipa (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*). Na základe súčasných veľkostných parametrov môžeme tieto dreviny považovať za relikty pravidelných výsadiel stromov sprevádzajúcich komunikácie v

¹⁷ Rybník sa spomína v roku 1939: „V záhrade zámku nachodí sa priestranný bazén a vlastný zámocký park.“ (Inventár PÚ SR, zväzok 1. – Pamiatkový ústav 1919-1951, 304 Hertník)

rozvoľnenej časti parku. Náznak pôvodnej kompozície čitateľnej z historickej katastrálnej mapy predstavuje aj borovica rastúca solitérne v južnej časti parku. Porasty drevín pochádzajúce z doby založenia parku sčasti zanikli, v parku rastie veľké množstvo náletových drevín. Na mieste terajšieho ihriska sa s najväčšou pravdepodobnosťou nachádzali výsadby listnatých (ovocných?) drevín.

Priestor v okolí sochy sv. Antona Paduánskeho je ohraničený kamenným múrom z kyklopského muriva (vyrovnáva rozdiel v teréne) so stĺpmi a kovanou bránou, pričom kamenný múr plní aj opomú funkciu. Kríž so sadovníckou úpravou je situovaný na terénnej vyvýšenine nad úrovňou komunikácie, ktorá lemuje severnú časť plochy. Chodníky majú povrch z kamennej drviny, súčasťou úpravy sú lavičky s betónovým rámom a drevenou sedacou a operadlovou časťou. V ploche trávniku sú vysadené dreviny druhov borievka čínska (*Juniperus chinensis* 'Tripartita'), pajazmín vencovitý (*Philadelphus coronarius*), cyprušteľ (*Chamaecyparis* sp.), tis obyčajný (*Taxus baccata* 'Aureo marginata') a ruže (*Rosa multiflora*). V danom priestore sú zobrazené dreviny väčšieho vzrastu už na historickej katastrálnej mape z roku 1869.

Súčasťou zelene v ochrannom pásme je aj priestor južne od kostola, ktorý bol pôvodne súčasťou pravidelnej časti ohradenej "panskej záhrady". V súčasnosti sa tu nachádza plocha trávniku s roztrúsenou výsadbou drevín a priamočiare komunikácie spájajúce kostol s budovou fary a ďalej smerom k pôvodnej "panskej záhrade". Chodníky majú povrch z betónovej zámkovej dlažby sivej farby, ktorých rekonštrukcia prebehla v rokoch 2007-2008. Vo východnej časti navrhovaného ochranného pásma bola časť pôvodného parku zastavaná, v súčasnosti je tu zriadený domov dôchodcov.

5. 4. Definované chránené pohľady

Pohľad č. 1: Pohľad na terénu vyvýšeninu s kostolom, v pozadí opevnený areál kaštieľa. Priehľad na kostol ohraničený okrajovou časťou "panskej záhrady" (severovýchodný cíp) a sprievodnou zeleňou potoka. Východiskový bod pohľadového kužeľa je umiestnený pri východnom cípe ochranného pásma, na cestnej komunikácii na parcele č. 459.

Pohľad č. 1a: Pohľad nadväzujúci na pohľad č. 1, na kostol a v pozadí opevnený areál kaštieľa. Priehľad na kostol sčasti prekrýva budova Domu dôchodcov, ktorá svojou hmotou a umiestnením výrazne narúša prostredie kultúrnej pamiatky. Východiskový bod je situovaný popri severovýchodnej hranici ochranného pásma na parcele č. 459.

Pohľad č. 2: Pohľad na kostol, kaštieľ a sochu zo severovýchodu. Východiskový bod je situovaný na parcele č. 125/2.

Pohľad č. 3: Pohľad na vonkajšiu časť severného a časť západného opevnenia areálu kaštieľa zo západu. Východiskový bod je situovaný na parcele č. 140, pri bode dotyku s parcelami č. 141 a 143.

Pohľad č. 4: Pohľad na západný hradbový múr a kaštieľ zo západnej strany. Východiskový bod je situovaný na cestnej komunikácii pri parcele č. 92/1 s priehľadom cez záhradu rodinného domu.

Pohľad č. 5: Pohľad na juhozápadný cíp a hranicu "panskej záhrady" a zároveň hranicu ochranného pásma. Zeleň tvorí prirodzenú historickú kulisu kultúrnych pamiatok. Východiskový bod je situovaný na cestnej komunikácii pri parcele č. 110.

Pohľad č. 6: Pohľad na južný cíp "panskej záhrady", zároveň hranica ochranného pásma. Východiskový bod je situovaný približne v mieste stretávania sa cestných komunikácií na parcelách č. 1033 a 1044.

Pohľad č. 7: Pohľad na východnú hranicu ochranného pásma, zároveň východný okraj "panskej záhrady", s časťou pôvodného múru, ktorý ju obkolesoval, a vstupom na

futbalové ihrisko (bývalý výpusť rybníka). Východiskový bod je situovaný na cestnej komunikácii s parcelným č. 1033 a v blízkosti východnej hranice parcely č. 6/1.

6. Národné kultúrne pamiatky

6. 1. Kaštieľ

Kaštieľ sa nachádza na vyvýšenom mieste v centrálnej časti obce, južne od cestnej komunikácie a západne od kostola. Areál kaštieľa je ohradený opevnením, ktoré pozostáva z kamenného hradbového múru s hospodárskymi budovami v severnej a východnej časti, baštou a vstupnou bránovou vežou.

V súčasnosti má kaštieľ podobu štvorvežovej poschodovej blokovej stavby obdĺžnikového pôdorysu. Má prísne symetrickú dispozíciu trojtraktu, vychádzajúcu zo suterénnych priestorov, ktoré sú zaklenuté valenými klenbami. Hlavný vstup je z východu do priestranej haly. Prízemie je vo vstupnej časti zaklenuté valenou klenbou s kútovými lunetami pri hlavnom vstupe a pravidelnou hrebienkovou dekoráciou. Ostatné miestnosti sú zaklenuté valenými klenbami a vstupuje sa do nich z ústrednej haly cez zachované kamenné renesančné portály s jednoduchou profiláciou. Poschodie zachováva základný dispozičný princíp príziemia, delený priečkami s rovnými stropmi. V objekte sa nachádza výťah. Fasády sú hladko omietnuté, nárožia veží majú v omietke rytú bosáž. Strecha je valbová s vikiermi zo štyroch strán, nárožné veže majú ihlanové strechy. Strešná krytina je z medeného plechu.

Kaštieľ bol postavený na mieste niekdajšieho hradu, ktorý dal údajne postaviť Ján Jiskra s Brandýsa asi v polovici 15. storočia. Hrad mal obrannú funkciu a písomne je doložený v majetku rodu Torských v roku 1519. Stavba renesančného kaštieľa sa uskutočnila po roku 1563. Ďalšiu písomnú zmienku nachádzame až v roku 1682, uvádza sa ako "castellum" pri ktorom je aj pivovar. Dnešný objekt vznikol pravdepodobne v šesťdesiatych rokoch 16. storočia ako opevnený kaštieľ so symetrickou dispozíciou a fasádami. V polovici 17. storočia bolo k severnému traktu kaštieľa pristavané západné barokové krídlo v rovnakej výške ako hlavný objekt. Zároveň boli upravené i fasády na celom objekte. Po 2. svetovej vojne prešiel kaštieľ rozsiahlou rekonštrukciou v roku 1952, ktorá zmenila fasády zamurovaním okenných otvorov na severnej a južnej fasáde a tiež aj okien na vežových rizalitoch. Stropy v druhom podlaží boli prestavané spolu s novou strechou, ktorá zlikvidovala tympanónové ukončenia nárožných veží. Čiastočne sa zmenila dispozícia druhého poschodia novými vstavanými priečkami. Úpravy sa týkali tiež výmeny okien, dverí, vonkajších omietok na hladké a vstupného schodiska kaštieľa. Kaštieľ bol v tom čase využívaný ako sklad miestneho roľníckeho družstva.

Od 70-tych rokov sa pripravovala ďalšia rekonštrukcia kaštieľa v súvislosti s jeho adaptáciou na nové účely. Kaštieľ sa začal rekonštruovať koncom 80-tych rokov. Zbúrané bolo barokové krídlo, ponechané iba v rozsahu suterénu.

6. 2. Kostol sv. Kataríny Alexandrijskej

Rímskokatolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej je jednodňová stavba s polygonálnym uzáverom svätyne, orientovanou na východ, s pristavanou sakristiou zo severnej strany a predstavanou vežou na západe. Západná strana lode je ukončená kruchtovou emporou na dvoch stĺpoch a plackovou klenbou. Loď kostola je klenutá valenou klenbou s lunetami. Na južnej stene lode je umiestnená náhrobná doska z červeného mramoru s reliéfom rytiera v brnení a zobrazuje Šimona Forgáča, ktorý zomrel

v Hertníku v roku 1598. Svätyňa je zaklenutá renesančnou sieťovou klenbou s profilovanými hrebienkami. Klenba dosadá na hlavice prípor na oblých konzolách, ktoré sú zdobené maskou, alebo mušľou. Na severnej stene svätyne sú umiestnené erby Forgáčovcov a Pállfyovcov z červeného mramoru. V roku 2002 sa realizovala nová výmalba kostola od M. J. Šveca a D. Gromanovej (signovaní na víťaznom oblúku svätyne a severnej stene empory). Malba vo víťaznom oblúku zobrazuje v strede Chrám sv. Petra v Ríme a po stranách anjelou s pápežskou tiarou a kľúčmi sv. Petra.

Hlavný vstup je situovaný na západe cez vežu, v ktorej je zvon od Juraja Wierda. Bočný vstup do hlavnej lode je z južnej strany (pôvodne renesančný portál, neskôr zamurovaný) cez prístavbu druhej novodobej sakristie z roku 2007-2008, ktorá má polygonálny pôdorys a chodbou je pripojená na loď kostola.

Kostol bol postavený na mieste bývalého dreveného kostola v roku 1607-1612 v renesančnom slohu s prvkami gotiky. Donátorom stavby nového kostola bol Žigmund Forgáč z Gýmeša, čo dokladá i pamätná tabuľa z červeného mramoru umiestnená na južnej stene podvežia. Fara v Hertníku je doložená v roku 1564. V rokoch 1620-1635 boli Katarínou Forgáčovou v kostole uložené pozostatky košických mučeníkov, ktorý boli neskôr blahoslavení a svätorečení.

V rokoch 1869-1870 bol kostol rekonštruovaný a spevnený opornými piliermi na západnej a južnej stene¹⁸. V roku 1975 sa uskutočnila generálna oprava kostola (drevený obklad stien, oprava vonkajších omietok, oprava vstupnej brány, oprava elektroinštalácie, dlažba, atď.) Bočné oltáre boli počas rekonštrukcie odstránené. Bočné oltáre a štyri rokokové sochy¹⁹ od Františka Feega vytvorené po roku 1764 sa pravdepodobne nachádzajú v zbierkach Etnografického múzea SNM v Martine, alebo v Šarišskom múzeu v Bardejove.²⁰

6. 3. Socha sv. Antona Paduánskeho na podstavci

Kamenná rokoková socha sv. Antona Paduánskeho vznikla v druhej polovici 18. storočia z pieskovca a jej rekonštrukčná kópia a nachádza sa severne od kostola²¹. Sochu si údajne objednal jeden z miestnych zemepánov Forgáčovcov ako pamiatku na svojho syna Antona. Socha je umiestnená na podstavci, ktorý sa skladá z troch častí: štvorcový trojstupňový betónový podstavec, volútový podstavec a štvorhranný cibulový podstavec. Na štvorcový betónový podstavec dosadá pieskovcový kváder s volútami na profilovanej rímse a kamennej platni v tvare pôdorysu kvádra s volútami. Na volútovom podstavci je štvorhranný cibulový podstavec s kamennou platňou, na ktorej je osadená socha. Socha zobrazuje sv. Antona Paduánskeho v mníšskom rúchu s kapucňou, kľáčiaceho na oblaku, v pravej ruke nesie Ježiška a ľavou mu podopiera nohu a drží ľaliu. Na hlavách majú obaja svätožiary v tvare hviezdy. Na východnej strane betónového podstavca je položená pamätná doska s nápisom: "OBECNÝ ÚRAD HERTNÍK RENOV 1990-91 MARTIN KUTNÝ Akad. sochár." Výška sochy je 1,60 m a výška podstavca je 2,10 m.

V roku 1934 bola socha opravovaná, neskôr kameň zvetrával, odlamovali sa niektoré časti sochy a detaily sa stali menej čitateľnými. Rekonštrukčnú kópiu vytvoril v

¹⁸ "lebo už v roku 1863 bol taký zlý, že nebolo možno v ňom služby božie odbyvať. Krov bol celkom zhnitý." (Krpelec, Bartolomej: *Bardejov a jeho okolie dávno a dnes*, s. 358)

¹⁹ Pravdepodobne svätcov: sv. Mikuláš, sv. Ján Nepomucký, ďalšie neznáme.

²⁰ Spomínajú sa tiež dve staršie plastiky Panny Márie a sv. Jána Evanjelistu z výjavu Ukrižovania, ktoré mohli byť súčasťou pôvodnej výzdoby kostola z roku 1612. (www.obechertnik.szm.sk)

²¹ Originál bol umiestnený na rovnakom mieste a obklopený štyrmi lipami. V roku 1906 priestor okolo sochy vysadili jedličkami a osadili lavičky. (Hromník, Milan: *Hertník a svätí košický mučeníci*, s. 30)

rokoch 1990-1991 akad. mal. Martin Kutný. Originál sochy sa nachádza v pivnici farského úradu v Hertníku.

7. Vymedzenie podmienok ochrany na území navrhovaného ochranného pásma

7. 1. Všeobecné východiská

Každá činnosť v ochrannom pásme kultúrnych pamiatok musí byť v súlade so záujmom ochrany pamiatkových hodnôt kultúrnych pamiatok a ich prostredia. Ochranné pásmo je územie vymedzené na ochranu a usmernený rozvoj prostredia alebo okolia nehnuteľnej kultúrnej pamiatky podľa § 18 ods. 1 zákona č. 49/2002 Z. z..

Obec je orgánom územnej samosprávy, ktorý utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce podľa § 14 ods. 1 a 2 zákona č. 49/2002 Z. z., zároveň dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom.

Objekty zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ÚZPF) ako kultúrne pamiatky sú najvýznamnejšími dokladmi hnutelných alebo nehnuteľných vecí pamiatkovej hodnoty podľa § 2 zákona č. 49/2002 Z. z. Preto je ochrana kultúrnych pamiatok a ich prostredia verejným záujmom v zmysle čl. 44 Ústavy SR.

Rešpektovanie a zachovávanie pamiatkových hodnôt kultúrnych pamiatok Kaštieľ, Kostol a Socha na podstavci musí byť v súlade s § 27, 28 a 32 zákona č. 49/2002 Z. z.

Obec Hertník má vypracovanú územnoplánovaciu dokumentáciu z roku 1985, v ktorej sa ustanovuje "zachovať pamiatkovo chránené objekty a nenásilne ich prostredníctvom zelene organicky začleniť do novonavrhovanej zástavby, pričom sa chráni príslušné územie Kaštieľa s chránenou parkovou zeleňou podľa pokynov KSSPSOP v Prešove"²². Územný plán je neplatný v zmysle zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (§ 30 ods. 4 a § 141 ods. 10) a na základe listu zo dňa 4. 11. 2009 č. 265/2009, v ktorom sa obec vyjadrila, že nemá vypracovaný nový územný plán.

Podmienky ochrany na území ochranného pásma, ktoré budú uvedené vo výrokovej časti rozhodnutia o vyhlásení ochranného pásma, sa premietnu do územnoplánovacej dokumentácie obce Hertník.

Podmienky ochrany sa vzťahujú na proces prípravy, projektovania, posudzovania a povoľovania konkrétnych zámerov úprav nehnuteľností vo vymedzenom území, na ktoré sú oprávnení vlastníci nehnuteľností alebo nimi splnomocnené osoby, a orgány štátnej správy pôsobiace vo vymedzenom území.

Podmienky činností v ochrannom pásme definujú aj činnosti a podmienky využívania celého ohradeného areálu kaštieľa. Po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o rozšírení objektivej skladby kultúrnej pamiatky Kaštieľ, bude Krajský pamiatkový úrad Prešov, v zmysle § 11 ods. 2 zákona č. 49/2002 Z. z., rozhodovať o podmienkach jeho využívania a ďalších činnostiach osobitne.

---

²² ÚPN-Z Hertník, konečný návrh. Návrh smerníc pre územný rozvoj + Sprievodná správa. Stavoprojekt Košice - urbanistické stredisko, 1985.

7. 2. Podmienky ochrany v ochrannom pásme

Každá činnosť na území ochranného pásma kultúrnych pamiatok má smerovať k záchrane ich pamiatkových hodnôt a k zachovaniu a skvalitneniu jestvujúceho stavu hodnôt územia ochranného pásma, za týchto podmienok:

a) Pred začatím úpravy nehnuteľnosti v ochrannom pásme (akékoľvek činnosti, úpravy, obnovy a prestavby zasahujúce do exteriérov jestvujúcich objektov, terénu a komunikácií), ktorá nie je kultúrnou pamiatkou, ale sa nachádza v ochrannom pásme, je jej vlastník povinný vyžiadať si záväzné stanovisko Krajského pamiatkového úradu Prešov podľa § 32 ods. 11, 12 zákona č. 49/2002 Z. z. Lehoty na vybavenie žiadosti plynú podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov.

b) Zachovať možnosť lokálnych pohľadov na kultúrne pamiatky a ich príslušné prostredie v pohľadových situáciách súčasného stavu:

1) Z východu, smerom na severozápad pohľad na návršie s kostolom, v pozadí s opevneným areálom kaštieľa (z parcely č. 459) [v grafickej prílohe výkres č. 1, chránený pohľad č. 1 a 1a].

2) Zo severovýchodu, pohľad smerom na juhozápad na ústredný priestor pri kostole a pred nástupom do areálu kaštieľa, v popredí s plochou so sadovníckou úpravou so sochou sv. Antona Paduánskeho (z parcely č. 125/2) [v grafickej prílohe výkres č. 1, chránený pohľad č. 2].

3) Zo západu - pohľad smerom na východ na vonkajšiu časť severného a časť západného opevnenia areálu kaštieľa so zachovanou baštou (z parcely č. 140) [v grafickej prílohe výkres č. 1, chránený pohľad č. 3];

- pohľad smerom na severovýchod na západnú až južnú stranu kaštieľa cez záhradu na parcele č. 92/1 a západný hradbový múr [v grafickej prílohe výkres č. 1, chránený pohľad č. 4];

- pohľad na juhozápadný cíp a hranicu "panskej záhrady" a zároveň hranicu ochranného pásma (z parcely č. 1044) [v grafickej prílohe výkres č. 1, chránený pohľad č. 5].

4) Z juhu, pohľad na južný cíp "panskej záhrady" (v mieste stretávania sa parciel č. 1033 a 1044) [v grafickej prílohe výkres č. 1, chránený pohľad č. 6];

5) Zo severu, pohľad na východnú hranicu ochranného pásma a vstup na ihrisko (bývalý výpusť rybníka) (z parcely č. 1033, pri parcele č. 6/1) [v grafickej prílohe, výkres č. 1, chránený pohľad č. 7].

b) Riešiť úpravy objektov a nehnuteľností v ochrannom pásme, ktoré nie sú kultúrnou pamiatkou, ale dotvárajú charakter prostredia ochranného pásma kultúrnych pamiatok, na úrovni neznehodnocujúcej prostredie kultúrnych pamiatok (v grafickej prílohe výkres č. 3):

1) V západnej až severnej časti územia ochranného pásma (parcely č. 1/2, 1/3, 2, 3, 4, 6/3, 91/1, 91/2, 92/1, 92/2, 92/3, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 117, 118, 120, 1041):

- zachovať základnú hmotovo-priestorovú štruktúru jestvujúcej zástavby, bez nárokov na ďalšie zastavovanie priestorov príslušných dvorových častí, ostatných plôch a záhrad;
- prípustná je výstavba obytných objektov na parcelách č. 96 a 99, výlučne pri zachovaní charakteru susediacej individuálnej bytovej výstavby (na príslušných parcelách v rámci ochranného pásma),
  - dodržanie stavebnej čiary ulice,
  - výška hrebeňa strechy pri novostavbách do 7,5 metra,

- v rámci zástavby je vylúčené vytváranie dominantných architektonických (hmotovo-priestorových) alebo expresívnych prvkov (vrátane farebnosti);
- na parcele č. 98 zachovať funkciu využitia pre záhrady a ovocné sady, nie je tu prípustná výstavba;
- riešiť rušivý vplyv architektonického výrazu prístavby druhej novodobej sakristie ku kostolu skupinovou výsadbou drevín s neutrálnym farebným a habituálnym pôsobením (nevhodné sú pestrolisté kultivary a introdukované dreviny s výrazne odlišným habitusom);
- zvýšiť intenzitu údržby pri sadovníckej úprave obklopujúcej sochu sv. Antona Paduánskeho (parcely č. 120), kry udržiavať v primeranej výške, odporúčame výmenu lavičiek, ktoré sú do značnej miery poškodené a esteticky nevhodne pôsobia v danom prostredí.

2) V areáli kaštieľa (parcely č. 93) vylúčiť ďalšie nekonceptné úpravy priestoru, sadovnícke úpravy podriaďiť samotnej stavbe kaštieľa, ako dominantného prvku, nevnašať do areálu ďalšie dreviny dominujúce svojim vzrastom ako solitérne dreviny ponechať lipy vo východnej časti. Odporúčame postupné odstraňovanie jedincov smreku pichľavého (*Picea pungens* 'Argentea'), ktoré budú v budúcnosti prekrývať objekt kaštieľa.

3) Na ploche pôvodnej "panskej záhrady" (parcely č. 5/1, 5/2, 5/3, 6/1, 6/2, 6/4, 6/5, 6/6, 6/7, 7/1, 7/2, 7/3, 7/4, 7/5, 7/6, 7/7, 7/8, 7/9, 8, 9, 10, 114, 115) nie je prípustná ďalšia výstavba ani hmotovo-priestorové zmeny štruktúry jestvujúcich stavieb. Priestor adaptovať na verejne prístupný park, zvýšiť kvalitu porastov (cieľená rekonštrukcia na primeranej odbornej úrovni vychádzajúca z historických prameňov, dendrologického prieskumu a ďalších relevantných podkladov, ako aj metodického usmernenia KPÚ Prešov), využiť metódu náznakovej rekonštrukcie, v záujme prinávratenia urbanistických a historických väzieb medzi kaštieľom a "panskou záhradou". Zachovať a systematicky ošetrovať prevažne dubovú aleju po obvode parku, ale aj solitérne jedince hodnotných drevín (na základe vyššie uvedeného dendrologického prieskumu záujmového územia).

f) Regulovať umiestňovanie reklamy, oznamov alebo akýchkoľvek technických zariadení v ochrannom pásme, ktoré by mohli mať negatívny vplyv na vnímanie kultúrnych pamiatok. Podmienečne sú prípustné len zariadenia viazané na prevádzky umiestnené vo vymedzenom území. Vylúčiť umiestňovanie veľkoplošných billboardov.

g) Zabezpečiť regeneráciu okolia pamiatok, verejných priestranstiev a ich súčastí (zeleň, verejné komunikácie, malá architektúra - umiestnenie odpadkových košov, lavičiek, osvetlenia a pod.) a riešiť ich s ohľadom na ich estetické pôsobenie vzhľadom ku kultúrnym pamiatkam, ako aj k ich širšiemu okoliu na základe urbanisticko - architektonickej štúdie spracovanej na primeranej odbornej úrovni.

8. Úprava vzťahov k iným chráneným územiám a ochranným pásmam podľa osobitných predpisov

Vyhlasenie a vymedzenie navrhovaného ochranného pásma kultúrnych pamiatok nie je v rozpore s ochranou iných verejných záujmov, chránených podľa osobitných právnych predpisov. Nie je v rozpore s ochranou prírody a krajiny (zákon č. 543/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov), ochrany vôd, vodných tokov, vodohospodárskych zariadení (zákon č. 364/2004 Z. z.) a ochrany verejnej dopravnej a technickej vybavenosti územia.

9. Zoznam objektov navrhnutých na rozšírenie objektovej skladby kultúrnej pamiatky Kaštieľ č. ÚZPF 182/2

Objekty: 1 - múr hradbový
                  2 - bašta
                  3 - veža bránová

10. Bibliografia

- Wagner, Vladimír: *Vývin výtvarného umenia na Slovensku*. Bratislava : Slovenská akadémia vied a umení, 1948, str. 55.
- *Súpis pamiatok na Slovensku A-J*. Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody, Bratislava : Obzor, 1967 (Hertník, s. 399).
- *Magyarország Vármegyéi és Városai. Sáros Vármegye*. Budapest : Apollo, 1904.
- *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I*. Bratislava : Veda, 1977 (Hertník, s. 413).
- *Slovenský biografický slovník, II. zväzok, E-J*. Martin : Matica Slovenská, 1989 (Forgáč, František, s. 108; Forgáč, Šimon, s. 110; Forgáč Žigmund, s. 111).
- *Encyklopédia Slovenska, III. zväzok, K-M*. Bratislava: Veda, 1979 (Klobušický, s. 90).
- *Encyklopédia Slovenska, II. zväzok, E-J*. Bratislava: Veda, 1979 (Forgáč, s. 109).
- Myskovszky, Viktor: Sárosmegyei műemlékek. In *Archaeologiai Értesítő*, rok ?, roč. ?, s. 410.
- Tóth, Sandor: *Sáros Vármegye Monografiája, II. kötet*. Budapest : , 1910.
- Krpelec, Bartolomej: *Bardejov a jeho okolie dávno a dnes*. Bardejov : Miestny odbor Matice slovenskej, 1935.
- Hromník, Milan: *Hertník a svätí košický mučeníci*. Trnava : Dobrá kniha, 1998.
- Križanová, Eva: *Hrady, zámky a kaštiele na Slovensku*. Bratislava : Šport, 1990.
- Polla, Belo: *Hrady a kaštiele na východnom Slovensku*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1980.
- www.wikipedia.org
- www.saris.eu.sk
- www.obechertnik.szm.sk

11. Dokumentácia a pramene

- Kovačovičová-Puškárová: *Základný výskum Hertník*, 1955. Uložené v archíve PÚ SR, Z 1195.
- ÚPN-Z Hertník, konečný návrh. Návrh smerníc pre územný rozvoj + Sprievodná správa. Stavoprojekt Košice - urbanistické stredisko, 1985.
- Kaštieľ Hertník – Podrobný výskum a program pamiatkových úprav. SÚPSOP, Bratislava, 1975.
- Inventár PÚ SR, zväzok 1. – Pamiatkový ústav 1919-1951, 304 Hertník.
- Zameranie kaštieľa, slohová analýza. Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava, A 5992.
- Projektový ústav kultúry Prešov, Hertník – Kaštieľ – projekt, obnova pamiatky, 1985. Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava, A 8252.
- Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava, A 2107.
- Rekonštrukcia kaštieľa Hertník, 1976. Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava, A 2170.
- Hertník – kaštieľ – projektová úloha obnovy pamiatky, august 1984. Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava, A 8250.
- Architektonická štúdia – Hertník kaštieľ, december 1983. Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava, A 8251.
- Aktualizačný list Kostol Hertník, spracovala: Ing. Dorota Malínska, nov. 2003.
- Aktualizačný list Kaštieľ Hertník, spracoval: Ing. Dorota Malínska, nov. 2003.
- Aktualizačný list Socha na podstavci Hertník, spracoval: Ing. Dorota Malínska, nov. 2003.

- Evidenčný list nemovitej kultúrnej pamiatky – Kaštieľ renesančný, Hertník, 1964.
- Evidenčný list nemovitej kultúrnej pamiatky – Plastika sv. Antona Paduánskeho, Hertník, 1964.
- Evidenčný list nemovitej kultúrnej pamiatky – Kostol rím. kat. sv. Kataríny, Hertník, 1964.
- Mapy 1. 2. a 3. vojenského mapovania. Archív Pamiatkového úradu SR, Bratislava.
- Historická katastrálna mapa, Hertník, 1869, reambulácia 1932, 1: 2880, č. 7, VK XXII., 7 dg. Uložené v archíve Geodetického a kartografického ústavu v Bratislave.
- Historická katastrálna mapa, Hertník, 1869, reambulácia 1932, 1: 2880, č. 6, VK XXI., 7 ag. Uložené v archíve Geodetického a kartografického ústavu v Bratislave.
- Prílohná katastrálna mapa k listu č. 7, Hertník, 1932, 1: 1440. Uložené v archíve Geodetického a kartografického ústavu v Bratislave.
- Vektorová katastrálna mapa katastrálneho územia Hertník zo dňa 16. 10. 2009, vyhotovená Správou katastra Bardejov.
- www.saris.eu.sk
- www.googleearth.com

12. Zoznam príloh

12. 1. Zoznam fotografických príloh

1. Chránený pohľad č. 1. Priehľad na kostol ohraničený okrajovou časťou "panskej záhrady" (severovýchodný cíp) a sprievodnou zeleňou potoka (vpravo). September 2009, foto autorky.
2. Chránený pohľad č. 1a. Priehľad na kostol sčasti prekrýva budova Domu dôchodcov, ktorá svojou hmotou a umiestnením výrazne narúša prostredie kultúrnej pamiatky. September 2009, foto autorky.
3. Chránený pohľad č. 2. Ústredný priestor s nástupom ku kaštieľu a kostolu so sadovníckou úpravou okolia sochy sv. Antona Paduánskeho. September 2009, foto Viera Dvořáková.
4. Chránený pohľad č. 3. Pohľad na vonkajšiu časť navýšeného severného a časť západného opevnenia areálu kaštieľa so severnou baštou. September 2009, foto autorky.
5. Chránený pohľad č. 4. Priehľad na kaštieľ cez záhradu (parcela č. 92/1) a západný hradbový múr. September 2009, Viera Dvořáková.
6. Chránený pohľad č. 5. Južný okraj "panskej záhrady", zároveň južná hranica ochranného pásma. Zeleň tvorí prirodzenú historickú kulisu kultúrnych pamiatok. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
7. Chránený pohľad č. 7. Východný okraj "panskej záhrady" s časťou pôvodného múru, ktorý ju obkolesoval, a vstupom na futbalové ihrisko (bývalý výpusť rybníka). September 2009, foto Natália Foltinovičová.
8. Severozápadné nárožie opevnenia areálu kaštieľa a ochranného pásma. September 2009, foto autorky.
9. Severný hradbový múr v časti novodobých hospodárskych budov s pôvodnou severnou baštou. September 2009, foto autorky.
10. Novostavba pri západnom hradbovom múre (parcela č. 91/2). September 2009, foto autorky.
11. Prieluka medzi novostavbami pri západnom hradbovom múre (parcela č. 92/1). September 2009, foto autorky.

12. Prieluka medzi novostavbou a garážou (parcela č. 92/3, 92/2) s južným hradbovým múrom, v pozadí s kostolom. September 2009, foto autorky.
13. Západný priestor ochranného pásma s novou výstavbou garáží a pôvodnou zástavbou (parcela č. 95, 97). September 2009, foto Natália Foltinovičová.
14. Príjazdová cesta zo severu ku kaštielu a kostolu. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
15. Socha sv. Antona Paduánskeho so vstupnou bránovou vežou opevnenia a lipou malolistou (*Tilia cordata*). September 2009, foto autorky.
16. Východné priečelie kaštieľa. September 2009, foto autorky.
17. Pôvodná časť hospodárskych budov v severnej časti opevneného areálu kaštieľa a torzo lipy (*Tilia sp.*). September 2009, foto Natália Foltinovičová.
18. Stavba pre účely hipoterapie (vľavo) v južnej časti areálu kaštieľa. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
19. Viacúčelové ihrisko v juhozápadnom rohu areálu kaštieľa s južnou časťou hradbového múru. September 2009, foto autorky.
20. Odpočívadlo v južnej bašte. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
21. Západné priečelie kaštieľa. September 2009, foto autorky.
22. Novodobé budovy v severnej časti areálu kaštieľa, skleníky popri západnom hradbovom múre a zastrešenie vstupu do podzemnej časti asanovaného krídla kaštieľa. September 2009, foto autorky.
23. Vstupná miestnosť kaštieľa s valenou hrebienkovou klenbou. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
24. Časť pôvodných hospodárskych budov vo východnej časti opevnenia so vstupnou bránovou vežou. September 2009, foto autorky.
25. Pôvodné hospodárske budovy v severnej a východnej časti opevnenia, sadovnícka úprava z východnej strany kaštieľa. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
26. Prístrešok pozdĺž východného hradbového múru. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
27. Juhozápadné nárožie hradbového múru. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
28. Kostol sv. Kataríny Alexandrijskej. September 2009, foto autorky.
29. Prístavba novodobej sakristie k južnému vstupu do kostola. September 2009, foto autorky.
30. Severný priestor pred kostolom. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
31. Prístupové komunikácie k farskej budove a "panskej záhrade". September 2009, foto Natália Foltinovičová.
32. Kostol z východu s kamenným spevňujúcim múrom. September 2009, foto autorky.
33. Dom dôchodcov v severovýchodnej časti územia ochranného pásma. September 2009, foto autorky.
34. Severná časť futbalového ihriska s tribúnou na ploche "panskej záhrady". Dubová aleja po obvode ihriska. September 2009, foto autorky.
35. Južná strana futbalového ihriska s budovou pre hráčov, v pozadí rozvoľnená (južná) časť "panskej záhrady". September 2009, foto autorky.
36. Južná časť "panskej záhrady" - rozvoľnená časť parku za futbalovým ihriskom. September 2009, foto Natália Foltinovičová.
37. Juhozápadný cíp "panskej záhrady". September 2009, foto Natália Foltinovičová.

12. 2. Zoznam grafických príloh

1. Výrez z mapy 1. vojenského mapovania, 1782-84.
  2. Výrez z mapy 2. vojenského mapovania, 1844.
  3. Výrez z historických katastrálnych máp, Hertník, 1869, reambulácia 1933, 1: 2880, č. 6 a č. 7, VK XXI a XXII, 7 ag a dg.
  4. Ortofotomapa zo dňa 3. 3. 2010.
- Výkres č. 1. Vymedzenie územia ochranného pásma, chránené pohľady, 1: 1000.
- Výkres č. 2. Porovnanie historickej katastrálnej mapy z roku 1869 a katastrálnej mapy z roku 2009, 1: 1000.
- Výkres č. 3. Vnútorne členenie územia ochranného pásma, podmienky činností, 1:1000.
- Výkres č. 4. Širšie vzťahy, 1: 5000.

Návrh na vyhlásenie ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok Kaštieľ, č. ÚZPF 183/0, Kostol, č. ÚZPF 183/0 a Socha na podstavci, č. ÚZPF 184/0 (ďalej "návrh na vyhlásenie") bol prerokovaný v Odborno-metodickej komisii Pamiatkového úradu Slovenskej republiky (ďalej len „komisia“) dňa 18. 8. 2010.

Odborné posudky vypracovali Ing. arch. Silvia Ondrejkočiová a Mgr. Tomáš Kowalski. Pripomienky posudzovateľov a členov komisie sú zapracované v návrhu na vyhlásenie v zmysle stanoviska komisie č. PÚ-09/1203-2/4818/KOW zo dňa 19. 8. 2010.

Krajský pamiatkový úrad Prešov s návrhom na vyhlásenie súhlasil s pripomienkami (vyjadrenie č. PO-10/2210/02/6506/Gr zo dňa 17. 8. 2010).

Mgr. Dagmara Baroková